

ผลสัมฤทธิ์ของโปรแกรมเสริมสร้างความเป็นไทยโดยใช้การสอนแบบละครเป็นฐาน แก่นิสิตนักศึกษาปริญญาบัณฑิต

The Accomplishment of Thainess Enhancement Using Drama-based Instruction Program for Undergraduate Students

- ◆ **ธนสิน ชุตินทรานนท์**
อาจารย์ ดร. ภาควิชาวาทยวิทยาและสื่อสารการแสดง คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Thanasin Chutintaranond
Lecturer, Department of Speech Communication and Performing Arts,
Faculty of Communication Arts, Chulalongkorn University, E-mail: thanasin.c@chula.ac.th
- ◆ **อัจฉรา ไชยอุปถัมภ์**
อาจารย์ ดร. สาขาวิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Atchara Chaiyoopatam
Lecturer, Dr., Division of Higher Education, Faculty of Education, Chulalongkorn University
E-mail: atchara_cu@yahoo.com
- ◆ **พรรัตน์ ดำรุง**
ศาสตราจารย์ ภาควิชาศิลปการละคร คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Pornrat Damrhung
Professor, Department of Dramatic Arts, Faculty of Arts, Chulalongkorn University
E-mail: dpornrat@hotmail.com

Abstract

Thainess enhancement using drama-based instruction program for undergraduate students was an experimental research aims to increase knowledge about Thai culture and the pride to be Thai for undergraduate students in higher education institutions through general education subjects. This program was experimented with 26 undergraduate students for 1 semester or 48 hours. Pre-post examination, field observer form, self-reflection note and exercises were used to collect data. The results of this program revealed that students' knowledge increased dramatically. The level of students' pride also augmented sharply. The program overall score is ranked in the most satisfaction level. In short, Drama-based instruction is an alternative method for teaching and learning in higher education institution nowadays.

Keywords: Educational Theatre, General Education, Higher Education

บทคัดย่อ

โปรแกรมเสริมสร้างความเป็นไทยโดยใช้การสอนแบบละครเป็นฐานสำหรับนิสิตนักศึกษาปริญญาบัณฑิตเป็นการวิจัยเชิงทดลองเพื่อเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมไทย และความภาคภูมิใจในความเป็นไทยให้นิสิตนักศึกษาระดับปริญญาตรีในสถาบันอุดมศึกษา ผ่านรายวิชาในหมวดวิชาศึกษาทั่วไป โดยทดลองกับนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 26 คน เป็นระยะเวลา 1 ภาคการศึกษา หรือ 48 ชั่วโมง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน แบบบันทึกภาคสนาม แบบสะท้อนตัวตนของผู้เรียน และใบตกผลึก ผลการวิจัยพบว่า เมื่อผู้เรียนผ่านโปรแกรมห้แล้วผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมไทยเพิ่มขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม และจากการประเมินตนเองของผู้เรียนพบว่าผู้เรียนเห็นความสำคัญของศิลปวัฒนธรรมไทย และมีระดับความภาคภูมิใจในความเป็นไทยเพิ่มขึ้นด้วย ทั้งนี้ผู้เรียนพึงพอใจโปรแกรมในระดับมากที่สุด นอกจากนี้การสอนแบบละครเป็นฐานเป็นวิธีการจัดการเรียนการสอนทางเลือกรูปแบบหนึ่งที่ประสบความสำเร็จ และสอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียนในสถาบันอุดมศึกษาปัจจุบัน

คำสำคัญ : ละครการศึกษา การศึกษาทั่วไป อุดมศึกษา

บทนำ

กระแสโลกาภิวัตน์ทำให้หลายประเทศตื่นตัวในการพัฒนานิสิตนักศึกษาให้เติบโตขึ้นอย่างมีทักษะศตวรรษที่ 21 เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพท่ามกลางพลวัตทางสังคมและวัฒนธรรมของสังคมโลก ในขณะที่เดียวกันก็ปลูกฝังความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมของชาติควบคู่กันไปด้วย โดยมุ่งหวังให้นิสิตนักศึกษาของตนสามารถรักษาเอกลักษณ์ และอัตลักษณ์ประจำชาติให้ดำรงอยู่สืบไป ปัจจุบันในภูมิภาคอาเซียน ได้เกิด “กระแสภูมิภาคภิวัตน์ (Regionalization)” ซึ่งเป็นกระแสการแทรกแซงทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นจากประเทศเพื่อนบ้าน (Chutintaranond, S., 2014) ปราบกฏการณ์ดังกล่าวทำให้พรมแดนเส้นแบ่งทางวัฒนธรรมค่อย ๆ ถูกกลืนกลายกระทั่งอยู่ในสภาวะไร้พรมแดน ส่งผลให้นิสิตนักศึกษาได้รับรู้ เรียนรู้ และเลียนแบบทางศิลปวัฒนธรรมจากประเทศเพื่อนบ้านได้อย่างรวดเร็ว และกว้างขวางมากยิ่งขึ้น

จันโพลีเดท (Chanpolydet, M., 2016) นำเสนอผลงานวิจัยลักษณะของนิสิตนักศึกษากัมพูชาพบว่า นิสิตนักศึกษากัมพูชายอมรับว่าความเจริญทางเทคโนโลยี และวัฒนธรรมต่างชาติมีผลต่ออัตลักษณ์ความเป็นชาติของกัมพูชา ทำให้นิสิตนักศึกษาขาดความเข้าใจเกี่ยวกับความหมาย รูปแบบ ตลอดจนจนลักษณะเด่นทางวัฒนธรรมของตน อย่างไรก็ตามนิตินิสิตนักศึกษากัมพูชาเล็งเห็นถึงวิกฤตการณ์ดังกล่าวจึงเกิดความตื่นตัวที่จะศึกษาอัตลักษณ์ของตนเองไว้จากการรับชมงานสร้างสรรค์ทางศิลปกรรมของชาติ การเข้าร่วมในประเพณี และกิจกรรมทางวัฒนธรรม ตลอดจนเกิดความพยายามที่จะอนุรักษ์เครื่องแต่งกายประจำชาติอีกด้วย

ปรากฏการณ์ดังกล่าวสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศเมียนมาร์ ทัน ทัน เมียน (Mynt, T., 2016) ระบุว่า นิสิตนักศึกษาพม่าในปัจจุบันยังคงให้ความสำคัญกับการรักษาอัตลักษณ์ และเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมเมียนมาร์อย่างแน่นแฟ้นแม้ว่าจะได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมจากประเทศเกาหลีบ้างก็ตาม

ขณะที่นิสิตนักศึกษาในประเทศเพื่อนบ้านต่างตระหนัก และเกิดความพยายามที่จะเรียนรู้ และรักษา ศิลปวัฒนธรรมประจำชาติเอาไว้ นิสิตนักศึกษาไทยกลับมีลักษณะตรงกันข้ามโดยสิ้นเชิง นับเป็นปัญหาสำคัญ อย่างยิ่งที่จำต้องได้รับการแก้ไขโดยเร่งด่วน ปัจจุบันนับเป็นวิกฤตการณ์ทางวัฒนธรรมไทยที่รุนแรงที่สุดใน ประวัติศาสตร์ เนื่องจากเยาวชนไทยไม่เกิดความซาบซึ้งในวัฒนธรรมไทย ขาดความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรม ไม่นิยมศิลปะการแสดงพื้นบ้านทุกชนิด ไม่สามารถปฏิบัติศาสนกิจตามหลักศาสนาของตนได้ถูกต้อง และ ทอดทิ้งวัฒนธรรมอันเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้วัฒนธรรมสาบสูญไป (Ngam-mook, P., 2006) นอกจากนี้เยาวชน ไทยร้อยละ 35.9 เห็นว่าการพ่อน้ำแบบไทยเป็นสิ่งที่น่าเบื่อ ร้อยละ 26.9 เห็นว่ากิจกรรมรยทแบบไทยไม่ สำคัญแล้ว และร้อยละ 27.1 เห็นว่า การแต่งตัวตามแฟชั่นเป็นเรื่องจำเป็น (กระทรวงวัฒนธรรมและสถาบัน ราชบัณฑิต, 2548) ยิ่งไปกว่านั้นจากผลการสำรวจนิสิตนักศึกษาไทยในปัจจุบันพบว่ามีความเป็นไทยที่ จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน ได้แก่ การขาดความรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมไทย และการขาดความ ภาคภูมิใจในความเป็นไทย อีกทั้งนิสิตนักศึกษาปัจจุบันยังมีทัศนคติเชิงลบต่อศิลปะการแสดงไทย และถูกรู มิปัญญาพื้นบ้านอีกด้วย (Chutintaranond, T., 2016)

วิกฤตการณ์ของนิสิตนักศึกษาไทยนั้นเป็นปรากฏการณ์ที่ย้อนแย้งกับนิสิตนักศึกษาในภูมิภาคเดียวกัน ซึ่งนับเป็นวิกฤตทางอัตลักษณ์ และเอกลักษณ์ไทยที่ส่งผลกระทบต่ออนาคต อย่างไรก็ตามไม่อาจปฏิเสธได้ ว่าผู้ที่สามารถรักษาความเป็นไทยได้ดีที่สุดนั้น คือ คนไทย ดังพระบรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระ ปรเมนทรมหาอานันทมหิดลฯ ที่พระราชทานแก่สมาคมนักเรียนไทยในประเทศญี่ปุ่น ความตอนหนึ่งว่า “ผู้ที่ จะรักษาความเป็นไทยได้มั่นคงที่สุด ดี และเหมาะสมที่สุด ไม่มีใครอื่นนอกจากคนไทย เพราะฉะนั้นไม่ว่า จะอยู่ ณ แห่งใดคนไทยมีหน้าที่ต้องรักษาความเป็นไทยเสมอ” (Bhumibol Adulyadej, 1994) นอกจากนี้ยัง ปรากฏพระราชดำรัสของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เกี่ยวกับเรื่องการรักษาความเป็น ไทย ความว่า “วิถีทางสำคัญทางหนึ่งที่จะดำรงความมั่นคงและความเป็นชาติไว้ก็คือการนิยมไทย เช่น การใช้ ภาษาไทยให้ถูกต้องคล่องแคล่วทั้งการพูดและการเขียน การประพฤติปฏิบัติตัว อย่างคนไทย การศึกษาและ การรักษาสິงที่เป็นเอกลักษณ์ไทย เป็นต้น” (Mahachakri Sirindhorn, 1985)

สถาบันอุดมศึกษา ซึ่งเป็นองค์กรที่รับผิดชอบการผลิตบัณฑิตโดยตรง แม้ว่าจำนวนนิสิตนักศึกษาอาจ กระจายแตกต่างกันไปในแต่ละสถาบัน ทว่าทั้งหมดนั้นล้วนเป็นอนาคตของประเทศชาติทั้งสิ้น อีกทั้งสถาบัน อุดมศึกษาในประเทศไทยมีพันธกิจสำคัญประการหนึ่งที่ได้รับการกำหนดไว้ในมาตรฐานสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2554 คือ การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ปรากฏการขยายความพันธกิจดังกล่าวไว้ชัดเจน ได้แก่ สถาบัน อุดมศึกษาต้องมีการดำเนินการทำนุบำรุงศิลปะ และวัฒนธรรมของชาติ และสนับสนุนให้ศิลปะและวัฒนธรรม เป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนการสอนโดยตรงหรือโดยอ้อม เพื่อให้ผู้เรียนและบุคลากรของสถาบันได้รับ

การปลูกฝังให้มีความรู้ ตระหนักถึงคุณค่า เกิดความซาบซึ้ง และมีสุนทรียะต่อศิลปะและวัฒนธรรมประจำชาติ (Ministry of Education, 2011) ซึ่งสอดคล้องกับตัวบ่งชี้ที่ปรากฏในมาตรฐานการอุดมศึกษา พ.ศ. 2549 ความว่า ให้สถาบันอุดมศึกษามีการอนุรักษ์ พื้นฟู สืบสาน พัฒนา เผยแพร่ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ และความภาคภูมิใจในความเป็นไทย (Ministry of Education, 2006) ดังนั้นในเกณฑ์มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2558 จึงกำหนดให้ทุกหลักสูตรในระดับปริญญาบัณฑิตต้องจัดการศึกษาในหมวดวิชาการศึกษาทั่วไปจำนวนอย่างน้อย 30 หน่วยกิต โดยครอบคลุมความรู้ความเข้าใจทางด้านศิลปวัฒนธรรมสำหรับนิสิตนักศึกษาทุกคนด้วย ดังคำนิยามของหมวดการศึกษาทั่วไปที่ว่า หมวดวิชาทั่วไป หมายถึง หมวดวิชาที่เสริมสร้างความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ได้มีความรอบรู้อย่างกว้างขวาง เข้าใจ และเห็นคุณค่าของตนเอง ผู้อื่น สังคม ศิลปวัฒนธรรม และธรรมชาติ (Ministry of Education, 2015)

แม้ว่ากฎหมาย และข้อบังคับด้านการศึกษาของประเทศไทยจะกำหนดให้สถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งมีหน้าที่ความรับผิดชอบโดยตรงต่อการเสริมสร้างความเป็นไทยของนิสิตนักศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งผ่านรายวิชาการศึกษาทั่วไปของสถาบันอุดมศึกษาทุกแห่ง ทว่าผลการวิจัยพบว่า ปัจจุบันในรายวิชาหมวดการศึกษาทั่วไปของสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ กลับปรากฏรายวิชาการศึกษาทั่วไปที่เกี่ยวกับความเป็นไทยอยู่ระหว่าง 1 ถึง 18 รายวิชาเท่านั้น อีกทั้งนิสิตนักศึกษายังขาดความรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมไทย และกล้าแสดงออกถึงความเป็นไทยเฉพาะในกลุ่มเพื่อนเท่านั้น นอกจากนี้ครูผู้สอนในรายวิชาดังกล่าวล้วนสอนด้วยการบรรยายในห้องเรียนเป็นหลัก ซึ่งในบางสถาบันก็มีการบอกจุดตามหนังสือด้วย (Chutintaranond, T., 2016)

นักวิชาการด้านการศึกษาได้พยายามนำเสนอรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับนิสิตนักศึกษายุคใหม่ซึ่งเป็นเจนเนอเรชัน แซด (Z Generation) พบว่า รูปแบบที่เหมาะสมในการสร้างรายวิชาเพื่อพัฒนานิสิตนักศึกษาท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ คือ รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการเรียนรู้คู่การปฏิบัติในลักษณะของการบูรณาการ และใช้กิจกรรมเป็นฐานในการเรียนรู้ อันก่อให้เกิดประสบการณ์ตรงแก่นิสิตนักศึกษา (Na-Nakorn, S., 2004) ทั้งนี้พบว่า มีการใช้กิจกรรมละครเป็นเครื่องมือการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์ชาติพันธุ์อย่างแพร่หลายในหลายประเทศ โดยกิจกรรมละครที่นักการศึกษาต่างประเทศนิยมใช้เพื่อจัดการเรียนการสอน เรียกว่า การจัดการเรียนการสอนแบบละครเป็นฐาน ดังนั้นในการแก้ไขปัญหาวิกฤตการณ์ด้านความเป็นไทยของนิสิตนักศึกษาโดยใช้การสอนแบบละครเป็นฐาน จึงเป็นทางเลือกที่น่าจะสามารถบรรเทาปัญหาดังกล่าวในประเทศไทยได้เช่นเดียวกัน

วัตถุประสงค์

เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมไทย และความภาคภูมิใจในความเป็นไทยแก่นิสิตนักศึกษาปริญญาบัณฑิต

ขอบเขตการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้มุ่งเสริมสร้างความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมไทยทั้งสิ้น 4 ด้าน ได้แก่ ศิลปะการแสดง ราชสำนัก ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น และมารยาทไทย ซึ่งเป็นความรู้ที่นิสิตนักศึกษาไทย

จำเป็นต้องได้รับปลูกฝังอย่างเร่งด่วน (Ministry of Culture and Ramajitti Institute, 2005, Nham-mook, P., 2006, NakornTAB, A., 2011, Chutintaranond, T., 2016) รวมถึงเสริมสร้างความภาคภูมิใจในความเป็นไทยแก่นิสิตนักศึกษาในระดับปริญญาบัณฑิตในสถาบันอุดมศึกษา

2. การวิจัยครั้งนี้ทดลองกับนิสิตระดับปริญญาบัณฑิตที่ลงทะเบียนเรียนโดยสมัครใจในรายวิชาการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมนิสิต (0201107) ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นรายวิชาในหมวดการศึกษาทั่วไป ภาคปลาย ปีการศึกษา 2559 ระยะเวลาทั้งสิ้น 16 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 48 ชั่วโมง

3. การสอนแบบละครเป็นฐาน (Drama-based Instruction) ในงานวิจัยนี้ คือ รูปแบบกิจกรรมการเรียนการสอนผ่านประสบการณ์ตรงของผู้เรียนโดยใช้กระบวนการทางนาฏศิลป์ไทย และละครตะวันตก อย่างน้อย 4 กระบวนการจาก 12 กระบวนการ ดังนี้ 1) การจัดสมดุร่างกาย 2) การทรงตัว 3) การถ่ายเทน้ำหนัก 4) การควบคุมกล้ามเนื้อและอวัยวะ 5) การเคลื่อนที่และท่ารำ 6) การฟังและการได้ยิน 7) เกมละคร 8) การควบคุมสติและสมาธิ 9) การควบคุมลมหายใจ 10) การสะท้อนความคิด 11) การค้นสด และ 12) การออกแบบและสร้างสรรค์ (Dhamrung, P., 2004, Juengwivatthanaporn, P., 2004, Dhamrung, P., 2014, Chutintaranond, T., 2016, Uaesilapa, S., 2017, Heathcote, D., and Bolton, G., 1995, Freire, P., 1996, Swale, J., 2013)

นิยามศัพท์

โปรแกรม หมายถึง แผนการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดของไดมอนด์ (Diamond, R., 2009) เพื่อมุ่งพัฒนาความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมไทย และความภาคภูมิใจในความเป็นไทยแก่นิสิตนักศึกษา

การค้นสด หมายถึง การใช้ปฏิภาณโต้ตอบกับสิ่งที่มากระทบอย่างฉับพลัน หรือเผชิญหน้าอยู่อย่างทันทีทันใด บนพื้นฐานของวัจนภาษา และอวัจนภาษาทางนาฏศิลป์ไทย และสากล

จุดสนใจ หมายถึง การมีศูนย์รวมสายตา สติ และสมาธิ ต่อสถานการณ์จำลองที่เกิดขึ้นในบริบทใดบริบทหนึ่งทางศิลปวัฒนธรรม

การสะท้อนความคิด หมายถึง การนั่งล้อมวงสนทนาหลังเสร็จสิ้นกิจกรรมเพื่อแลกเปลี่ยน และแบ่งปันข้อค้นพบ ความรู้สึก ตลอดจนผลลัพธ์การเรียนรู้ส่วนบุคคลต่อผู้เรียนคนอื่น ๆ อาจมีการตั้งคำถามเพื่อถามตอบระหว่างกันหรือไม่ก็ได้

นิสิตนักศึกษา หมายถึง ผู้เรียนระดับปริญญาบัณฑิตที่มีอายุระหว่าง 18 - 25 ปี ของสถาบันอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล

การทบทวนวรรณกรรม

การเสริมสร้างความเป็นไทยสำหรับเด็ก และเยาวชนไทย ปรากฏในตัวบทกฎหมาย และนโยบายของหน่วยงานภาครัฐหลายภาคส่วน 1) ด้านการศึกษา พบว่า กฎหมาย และนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการหลายฉบับได้เน้นย้ำ และส่งเสริมรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังความรู้ และความรักในความเป็นไทยแก่ผู้เรียนอย่างชัดเจน อาทิ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2)

พ.ศ. 2545 อันเป็นหัวใจของการจัดการศึกษาของประเทศไทย มาตรา 4 ระบุว่า การศึกษา หมายความว่า กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคล และสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม และมาตรา 24 ระบุว่า ให้จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติ ให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ (Ministry of Education, 1999) ดังนั้นในประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2554 จึงได้ระบุเป้าหมาย การศึกษา หมายความว่า ผู้เรียนเกิดความซาบซึ้งและมีสุนทรียะต่อศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ (Ministry of Education, 2011) อีกทั้งยังสอดคล้องกับนโยบายของทบวงมหาวิทยาลัย เรื่อง มาตรฐานกิจการนักศึกษา พ.ศ. 2541 ที่กำหนดให้สถาบันอุดมศึกษาต้องส่งเสริมสนับสนุนให้นักศึกษาร่วมกันจัดกิจกรรมศิลปะและ วัฒนธรรม (Ministry of University Affairs, n.d.) อีกด้วย 2) ด้านวัฒนธรรม พบว่า กฎหมาย และนโยบาย ของกระทรวงวัฒนธรรม อาทิ พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2553 ได้มีการจัดตั้ง “คณะกรรมการ วัฒนธรรมแห่งชาติ” กำหนดให้มีหน้าที่ในการ ควบคุมและหาวิธีปลูกฝังวัฒนธรรมของชาติในจิตใจของ ประชาชนเพื่อให้มีการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติ (Ministry of Culture, 2010) นอกจากนี้ในแผนแม่บท วัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2550 - 2559 ยังได้กำหนดเป้าประสงค์ระดับบุคคลของคนไทยเอาไว้ถึง 4 ประการ ซึ่งประการแรกอันเป็นพื้นฐาน และมีความสำคัญมากที่สุด คือ คนไทยมีความรู้ความเข้าใจงานด้าน วัฒนธรรมและสามารถรักษาอัตลักษณ์ของตนบนความหลากหลายทางวัฒนธรรม (Ministry of Culture, 2009) 3) ด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชน พบว่า พระราชบัญญัติส่งเสริมเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2550 มาตรา 4 ระบุว่า เยาวชน หมายความว่า บุคคลซึ่งมีอายุตั้งแต่สิบแปดปีบริบูรณ์ถึงยี่สิบห้าปีบริบูรณ์ (Ministry of Social Development and Human Security, 2008) ความหมายข้างต้นนี้สอดคล้องกับ คุณสมบัติ ด้านวัยวุฒินิสิตนักศึกษา กล่าวคือ ผู้ที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ซึ่งการอุดมศึกษามักจะจัดให้กับคนตั้งแต่วัยนี้เป็น ต้นไป (Sinlarat, P., 2014) และ เยาวชน คือ ผู้ที่ก้าวสู่การศึกษาระดับที่สาม (Tertiary Education) หรือ การศึกษาปีที่ 13 ตามโครงสร้างการศึกษาในระบบของการศึกษาไทยที่เรียกว่าอุดมศึกษา (Srisa-am, W., 1975) ทั้งนี้ในพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวกำหนดแนวทางการพัฒนาเด็กและเยาวชน โดยให้เด็กและเยาวชน มีความผูกพันต่อครอบครัว ภาคภูมิใจในความเป็นไทย (ราชกิจจานุเบกษา, 2551) อีกทั้งในแผนพัฒนาเด็ก และเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2555 - 2559 ยังได้ระบุอีกว่า การเตรียมความพร้อมเด็กและเยาวชนต้องส่งเสริม วัฒนธรรมท้องถิ่น วัฒนธรรมร่วมสมัย และเชื่อมโยงถึงวัฒนธรรมโลก รวมทั้งส่งเสริมการผลิต และเผยแพร่ สารสร้างสรรค์ด้านการสืบสานวัฒนธรรมด้วย (Ministry of Social Development and Human Security, 2010)

ท่ามกลางสภาวะการจัดการเรียนการสอนที่มีพลวัต คำว่า ละครการศึกษา (Educational Theatre) ได้ปรากฏขึ้นโดยเป็นชื่อเรียกชนิดของละคร หมายถึง ละครที่บรรจุอยู่ในระบบการเรียนการสอนตั้งแต่ ระดับโรงเรียนจนถึงระดับอุดมศึกษา มีแนวคิดและกระบวนการฝึกฝนที่หลากหลายตามที่มาของแนวคิด ในการสร้างกิจกรรมละครที่เกิดขึ้นในสมัยศตวรรษที่ 20 (Dhamrung, P., 2004) สำหรับละครกับการ

จัดการเรียนการสอนเยาวชน และผู้ใหญ่ พบว่า ละครได้รับการเลือกสรรเป็นเครื่องมือสำหรับพัฒนา และปรับเปลี่ยนทั้งด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย ของผู้ใหญ่เช่นเดียวกับของเด็ก อย่างไรก็ตามคืออิทธิพลของลัทธิมาร์กซิสม์ (Marxism) นับว่ามีอิทธิพลต่อเบอร์ทอลท์ เบรคซ์ (Bertolt Brecht) ผู้ริเริ่มละครสั่งสอน (Didactic Theatre) โดยมีเป้าหมายที่จะอบรมสั่งสอนนิสิตนักศึกษา ตลอดจนชนชั้นกรรมมาชีพให้เกิดความคิดเห็นต่อความคิดทางการเมืองที่ครอบงำพวกเขา อันนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ซึ่งนับว่าเป็นนวัตกรรมทางการละครในยุคสมัยนั้น (Chutintaranond, T., 2016) เปาโล แฟร์ (Paulo Freire) นับเป็นอีกผู้หนึ่งที่ได้รับอิทธิพลของลัทธิมาร์กซิสม์ โดยได้นำเสนอแนวคิดการสนทนา (Dialogic) กล่าวคือ การสร้างพื้นที่ปลอดภัย และเสมอภาคให้ผู้สนทนาได้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้สะท้อนความคิดอย่างเท่าเทียม นอกจากนี้ออกัสโต โบอัล (Augusto Boal) ซึ่งเป็นผู้สานความฝันของเบรคซ์ให้เป็นจริงในการใช้ละครเพื่อเปลี่ยนแปลงสังคม ได้นำเสนอเกมละคร เอาไว้มากถึง 311 เกม เพื่อใช้พัฒนาทักษะต่าง ๆ ของนักแสดง (Boal, A., 2002) ซึ่งสอดคล้องกับสเวล (Swale, J., 2013) อีกทั้งโบอัลยังได้นำเสนออีกว่า ผู้คนในสังคมล้วนไม่มีความรู้เกี่ยวกับละคร ไม่เคยฝึกฝนทักษะละคร ดังนั้นเขาจึงได้คิดค้นพัฒนาวิธีการใช้ละครเป็นเครื่องมือในการสื่อสารกับผู้ชมผ่านการมีปฏิสัมพันธ์ ได้ตอบ เจรจา แสดงความคิดเห็น และย้อนแย้งระหว่างนักแสดงและผู้ชม (Dhamrung, P., 2014) ดังนั้นจะเห็นได้ว่านักการละครได้นำละครมาใช้ในการจัดการเรียนรู้แบบสองทาง เป็นเครื่องมือสำคัญในการสั่งสอน แลกเปลี่ยนสะท้อนความคิด ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ตลอดจนสร้างประสบการณ์ตรงบนพื้นที่อันปลอดภัยท่ามกลางภาวะปัญหาต่าง ๆ ของสังคม ทั้งนี้พบว่า มีการใช้กิจกรรมละครเป็นเครื่องมือการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์ชาติพันธุ์อย่างแพร่หลายในหลายประเทศ เช่น ประเทศไอร์แลนด์ มีการนำละครมาใช้เพื่อวิเคราะห์สร้างคุณลักษณะของชาวไอริช (Sauerhoff, E., 2011) และประเทศไนจีเรียก็มีการนำเอาละครมาใช้เพื่อบรรเทาปัญหาการถูกคุกคามทางอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ท่ามกลางสภาวะความไม่ปกติทางวัฒนธรรม และเสริมสร้างอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ให้เข้มแข็งขึ้นในขณะเดียวกัน (Ojemudia, C., 2013)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) เนื่องจากการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างความเป็นไทยโดยใช้การสอนแบบละครเป็นฐานขึ้นใหม่ เพื่อทดลองใช้กับนิสิตนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนโดยสมัครใจในรายวิชาศึกษาทั่วไป ทั้งนี้มีวิธีการพัฒนาโปรแกรมจำแนกออกเป็น 6 ขั้นตอนตามแนวคิดของไดมอนด์ (Diamond, R., 2009) กล่าวคือ

1) การสำรวจปัญหาของผู้เรียน และการกำหนดขอบเขตความรู้

ผู้วิจัยศึกษาหลักฐานลายลักษณ์จากงานวิจัย บทความวิชาการ เอกสารจากหน่วยงานราชการ ตลอดจนวิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษาระหว่างปี พ.ศ. 2548 - 2559 เพื่อวิเคราะห์ปัญหาความเป็นไทยที่จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วนของนิสิตนักศึกษาไทย จากนั้นจึงสัมภาษณ์คณาจารย์ผู้สอนรายวิชาการศึกษาทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทยจำนวน 15 ท่าน จากสถาบันอุดมศึกษาทั่วประเทศ

จำแนกเป็นประเภทสถาบันที่เน้นการวิจัย 5 ท่าน สถาบันที่เน้นระดับปริญญาตรี 5 ท่าน และสถาบันเฉพาะทาง 5 ท่าน ตามหลักการสุ่มตัวอย่างโดยเฉพาะเจาะจง (Flick, U., 2014) และการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (data triangular) (Chantavanich, S., 2011) โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structure Interview) (Ulrich, 1999 อ้างถึงใน Flick, U., 2014, Merriam, S. and Tisdell, E., 2016) ซึ่งได้รับการประเมินความเที่ยง และความตรงจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ทั้งนี้หลังจากสัมภาษณ์แล้ว ผู้วิจัยได้ถอดเทป และสรุปบทสัมภาษณ์ แล้วส่งกลับไปให้ผู้ให้สัมภาษณ์ตรวจสอบก่อนอีกครั้งหนึ่งเพื่อป้องกันความผิดพลาดที่จะเกิดขึ้นของข้อมูล เมื่อส่งเคราะห์ข้อมูลข้างต้นแล้วจึงกำหนดขอบเขตความรู้ร่วมกับผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปวัฒนธรรมแต่ละแขนง และปราชญ์ชาวบ้าน รวม 5 ท่าน

2) การกำหนดวัตถุประสงค์ และผลลัพธ์การเรียนรู้ของโปรแกรม

วัตถุประสงค์ และผลลัพธ์การเรียนรู้ของโปรแกรมฯ ได้รับการกำหนดขึ้นบนพื้นฐานของนิยาม และหลักการของการจัดการศึกษาในหมวดวิชาการศึกษาทั่วไป (Ministry of Education, 2015) เนื่องจากโปรแกรมที่พัฒนาขึ้นใช้สำหรับทดลองในรายวิชาการศึกษาทั่วไป นอกจากนี้ผู้วิจัยได้พิจารณาเป้าหมาย และตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ในแผนแม่บทวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2550 - 2559 (Ministry of Culture, 2009) ประกอบด้วยเพื่อให้บัณฑิตศึกษามีคุณลักษณะสอดคล้องกับความต้องการของประเทศชาติ

3) การกำหนดวัตถุประสงค์ และผลลัพธ์การเรียนรู้ของหน่วยการเรียนรู้

วัตถุประสงค์ และผลลัพธ์การเรียนรู้ของหน่วยการเรียนรู้ ได้รับการกำหนดขึ้นจากการพิจารณาของผู้วิจัย ร่วมกับผู้เชี่ยวชาญ หรือปราชญ์ชาวบ้านด้านศิลปวัฒนธรรมแต่ละสาขา ทั้งนี้ต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และผลลัพธ์การเรียนรู้ของโปรแกรมฯ ที่กำหนดเอาไว้

4) การออกแบบวิธีการสอน และการประเมินผล

ผู้วิจัยเขียนแผนการสอนในแต่ละหน่วยการเรียนรู้โดยจำแนกเป็นขั้นนำ ขั้นสอน และขั้นสรุป ซึ่งในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ต้องใช้กระบวนการทางนาฏศิลป์ไทย และละครตะวันตก เป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนรู้ไม่น้อยกว่า 4 กระบวนการ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และเนื้อหาสาระของการจัดการเรียนรู้แต่ละครั้ง โดยต้องสอดคล้องกับจำนวนชั่วโมงของรายวิชาที่ใช้ทดลอง ในส่วนของวิธีการประเมินผล ผู้วิจัยได้ออกแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนในลักษณะแบบทดสอบมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อน (Pasipol, S., 2013, Kanjanawasee, S., 2005) รวมถึงแบบบันทึกภาคสนาม (Field Observation) (Schatzman, 1973 in Chantavanich, S., 2011) และแบบสะท้อนตัวตนของผู้เรียน (Self-reflection Note) ทั้งนี้ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน และตรวจสอบคุณภาพของแบบวัด มโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนกับนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจำนวน 30 คน โดยกำหนดเกณฑ์คะแนนเฉลี่ยของผู้เรียนในแบบทดสอบหลังเรียน กล่าวคือ เมื่อผู้เรียนผ่านโปรแกรมฯแล้วต้องได้สูงกว่าร้อยละ 80 และเมื่อใช้สถิติวิเคราะห์ Paired T-Test จะต้องมีค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5) การทดลองโปรแกรม และการประเมินผล

ผู้วิจัยทดลองโปรแกรมเสริมสร้างความเป็นไทยโดยใช้การสอนแบบละครเป็นฐานแก่นิสิตนักศึกษาปริญญาบัณฑิตในรายวิชาการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมนิสิต (0201107) จำนวน 3 หน่วยกิต ซึ่งเป็นรายวิชาหมวดการศึกษาทั่วไปของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในภาคปลาย ปีการศึกษา 2559 มีระยะเวลาทั้งสิ้น 16 สัปดาห์ โดยให้นิสิตทำแบบทดสอบก่อนเรียนในคาบแรก และทำแบบทดสอบหลังเรียนในคาบสุดท้าย ระหว่างการทดลองผู้วิจัยได้บันทึกปรากฏการณ์ภาคสนาม และให้ผู้เรียนได้ทำแบบสะท้อนตัวตนทุกครั้ง การประเมินผลผู้วิจัยใช้สถิติวิเคราะห์เพื่อหาค่าเฉลี่ย (M) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และใช้ Paired T-Test โดยกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ยังให้ผู้เรียนได้ประเมินระดับความรู้ และระดับความภาคภูมิใจในความเป็นไทยของตนเองด้วย

6) การแก้ไขโปรแกรมจากผลการประเมิน

จัดประชุมผู้ทรงคุณวุฒิ (Connoisseurship) ในลักษณะของการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) จำนวน 1 ครั้ง โดยเรียนเชิญผู้ทรงคุณวุฒิจาก 3 สาขา ได้แก่ สาขาการละคร สาขาวัฒนธรรมศึกษา และสาขาครุศาสตร์ หรือศึกษาศาสตร์ เพื่อพิจารณาคุณภาพของโปรแกรมฯ และให้ข้อเสนอแนะในการปรับแก้ไขโปรแกรมฯ จากผลการทดลองโปรแกรมที่ผ่านมา

สรุปผลการวิจัย

โปรแกรมเสริมสร้างความเป็นไทยโดยใช้การสอนแบบละครเป็นฐาน ประกอบด้วย 8 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ 1) งดงามตามแบบไทย 2) ชัดกล่าใจด้วยหลักธรรม 3) ติดคำต่อสำนวน 4) ไทยวนชวนกันเล่น 5) โรงเรียนเด่นรักศิลป์ 6) อวลกลิ่นขนมพื้นบ้าน 7) สืบสานนาฏศิลป์ไทย 8) สร้างสรรค์ใหม่ให้ยั่งยืน รวมจำนวนชั่วโมงการจัดการเรียนรู้ทั้งสิ้น 24 ชั่วโมง เป็นการจัดการเรียนสอนแบบสองทางภายในพื้นที่สถาบันอุดมศึกษา 16 ชั่วโมง และนอกพื้นที่สถาบันอุดมศึกษา 8 ชั่วโมง ครอบคลุมเนื้อหาสาระความเป็นไทย 4 ด้าน ได้แก่ ศิลปะการแสดงราชสำนัก ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน ภูมิปัญญาไทย และมารยาทไทย

กระบวนการละครที่ใช้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ปรากฏตั้งแต่ 4 - 12 กระบวนการ ซึ่งสัมพันธ์กับขอบเขตเนื้อหาสาระความเป็นไทยที่ผู้เชี่ยวชาญ และปราชญ์ชาวบ้านกำหนดขึ้นร่วมกับผู้วิจัย โดยการจัดการเรียนการสอนนั้นเป็นการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงของผู้เรียนทั้งหมด ปราศจากการบรรยายในชั้นเรียนแม้เพียงชั่วโมงเดียว ทั้งนี้พบว่า เมื่อการทดลองโปรแกรมฯ เสร็จสิ้น ระดับความรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมไทย และระดับความภาคภูมิใจในความเป็นไทยของผู้เรียนทั้ง 26 คน เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจนทุกคนดังนี้

ด้านความรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมไทย ผลคะแนนจากแบบทดสอบก่อนเรียนพบว่า ผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ย (M) 10.19 คะแนน มีค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) 2.33 ในขณะที่ผลคะแนนจากแบบทดสอบหลังเรียนพบว่า ผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ย (M) 18.54 คะแนน มีค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) 0.95 เมื่อใช้สถิติวิเคราะห์ Paired T-Test พบว่า sig ที่ .000 แสดงว่า ผู้เรียนมีพัฒนาการสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าที่กำหนดไว้ร้อยละ 80 ทั้งนี้ผู้เรียนประเมินระดับความรู้เกี่ยวกับ

ศิลปวัฒนธรรมไทยของผู้เรียนเมื่อสิ้นสุดโปรแกรมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย (M) 4.61 และ ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) 0.50

สำหรับระดับความภาคภูมิใจในความเป็นไทยที่สะท้อนผ่านแบบสะท้อนตัวตนของผู้เรียนพบว่า เพิ่มสูงขึ้นอย่างชัดเจนระหว่างก่อนเรียน และหลังเรียน กล่าวคือ ก่อนเรียนผู้เรียนมีระดับความภาคภูมิใจในความเป็นไทยเฉลี่ย (M) 3.35 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง และมีค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) 1.13 ทั้งนี้เมื่อสิ้นสุดโปรแกรมฯ ผู้เรียนมีระดับความภาคภูมิใจในความเป็นไทยเฉลี่ย (M) 4.73 ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด และมีค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) 0.45

ส่วนสุดท้าย คือ ระดับความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อโปรแกรมเสริมสร้างความเป็นไทยโดยใช้การสอนแบบละครเป็นฐาน พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย (M) 4.81 และ ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) 0.40

นอกจากผลลัพธ์ทางสถิติที่เป็นประจักษ์พยานถึงสัมฤทธิ์ผลของโปรแกรมฯ แล้ว ผู้วิจัยยังเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สะท้อนตัวตนเกี่ยวกับโปรแกรมฯ ดังกล่าว พบว่า ผู้เรียนส่วนใหญ่ประทับใจ และเกิดการเรียนรู้จากกระบวนการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ละครเป็นฐาน อาทิ

“รู้สึกประทับใจ ได้สมาธิ และอยู่กับตัวเองมากขึ้นผ่านการทำกิจกรรม เคารพ และเชื่อในวัฒนธรรมไทยมากขึ้น”

(นิสิตคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี ปี 1)

“สนุกมาก ๆ ไม่คิดว่าการเรียนรู้วิถีไทยมีความน่าสนใจและความสวยงามขนาดนี้ ชอบวิถีไทยมากขึ้น และอยากนำไปใช้ในชีวิตรึบไป”

(นิสิตคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ปี 2)

“ได้เรียนรู้ที่จะอยู่กับตัวเองมากขึ้น ได้เรียนรู้ สืบสานศิลปวัฒนธรรมไทยที่เราไม่เคยได้เรียนรู้มาก่อน ทำให้มีประสบการณ์ และเห็นคุณค่าสิ่งเหล่านี้มากขึ้น”

(นิสิตคณะวิทยาศาสตร์การกีฬา ปี 3)

อภิปรายผล

โปรแกรมเสริมสร้างความเป็นไทยโดยใช้การสอนแบบละครเป็นฐาน นับว่าเป็นโปรแกรมที่ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ และผลลัพธ์ของโปรแกรมทุกประการ กล่าวคือ สามารถเพิ่มพูนระดับความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย และระดับความภาคภูมิใจในความเป็นไทยของผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับเป้าหมายของกฎหมาย และนโยบายเสริมสร้างความเป็นไทยระดับประเทศที่กำหนดไว้ (Ministry of Education, 1999, Ministry of Culture, 2009, Ministry of Social Development and Human Security, 2010, Ministry of Education, 2011) นอกจากนี้โปรแกรมฯ ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่ารูปแบบการจัดการเรียนแบบสองทางผ่านกระบวนการละครซึ่งเน้นประสบการณ์ตรงของผู้เรียนต่อเนื้อหาสาระความเป็นไทย เป็นรูปแบบการสอนที่เหมาะสมกับลักษณะการเรียนรู้ของนิสิตนักศึกษาในเจนเนอเรชั่น แชนด์ ซึ่งไม่ชอบการเรียนรู้

แบบบรรยาย กระนั้นโปรแกรมฯ ดังกล่าวได้ปรับเปลี่ยนองค์ประกอบการเรียนรู้ให้แตกต่างออกไปจากเดิม ดังนี้

ตารางเปรียบเทียบองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนการสอน

รูปแบบการสอน องค์ประกอบ	การสอนแบบบรรยายเป็นฐาน Lecture-based Instruction	การสอนแบบละครเป็นฐาน Drama-based Instruction
ผู้สอน	ครู อาจารย์ (Teacher)	ผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator)
ผู้เรียน	นักเรียน (Student)	นักสำรวจ (Explorer)
สถานที่	ห้องเรียน (Classroom)	สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ (Learning Environment)
รูปแบบการสอน	ทฤษฎี (Theory)	ปฏิบัติ (Practice)
การประเมินผล	พุทธิพิสัย (Cognitive)	พุทธิพิสัย จิตพิสัย ทักษะพิสัย (Cognitive, Affective, Psychomotor)

กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบละครเป็นฐานนี้ ได้เปลี่ยนบทบาทของผู้สอน ผู้เรียน รูปแบบการจัดการเรียนการสอน การประเมินผล ตลอดจนขยายขอบเขตพื้นที่การจัดการเรียนการสอนให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น สอดรับกับแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (Ministry of Culture, 2009) ทั้งยังทำให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงลักษณะการเรียนรู้สู่การเป็นผู้เรียนเชิงรุก (Active Learner) ด้วย

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการโปรแกรมฯ สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่านิสิตนักศึกษาผู้ศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมไทยมากยิ่งขึ้น เกิดความภาคภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของชาติ ปรัชญาการณที่ เกิดขึ้นนั้นนับเป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการสร้างอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ของนิสิตนักศึกษา (Josselson, R., 1987) ทำให้นิสิตนักศึกษาเคารพตนเอง เกิดความมั่นคงทางอัตลักษณ์ (Marcia, J., 1976) และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ (Chickering, A. and Reisser, L., 1993) ประเด็นสำคัญคือ การที่นิสิตนักศึกษาได้มีประสบการณ์ตรงทางศิลปวัฒนธรรมจะช่วยให้เกิดคลังความทรงจำ (stock response) ในระยะยาวที่จะสามารถเรียกใช้เทียบเคียงในสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นว่าระยะเวลาของโปรแกรมเพียง 24 ชั่วโมง ซึ่งจัดกระทำอย่างต่อเนื่อง และมีระบบ นับว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่สามารถทำให้นักศึกษาค่อย ๆ สร้างอัตลักษณ์ความเป็นไทยให้เกิดขึ้น โดยเริ่มจากการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ สร้างเสริมประสบการณ์ เปิดโอกาสให้นิสิตนักศึกษาได้สัมผัส และเข้ามาเป็น “คนในวัฒนธรรม” อย่างแท้จริง ซึ่งศิลปวัฒนธรรมในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ในโปรแกรมฯ ล้วนเป็นสิ่งที่นิสิตนักศึกษาปัจจุบันห่างเหิน และขาดโอกาสที่จะได้สัมผัสโดยตรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งนิสิตนักศึกษาในกรุงเทพมหานคร ซึ่งขาดการเข้าร่วมในส่วนหนึ่งของกิจกรรมทางวัฒนธรรมท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ และภูมิภาคภิวัตน์

นอกจากนี้โปรแกรมฯ ได้แสดงให้เห็นว่ากระบวนการละครสามารถนำมาใช้เพื่อพัฒนาเยาวชนไทยได้จริง เกิดสัมฤทธิ์ผลการเรียนรู้ที่สามารถวัดประเมินได้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าละครสามารถก้าวข้ามพรมแดนของ

ชาติพันธุ์ เพศ อายุ การศึกษา ฯลฯ ที่แตกต่างกันของผู้เรียน และเป็นผู้เรียนที่จัดอยู่ในกลุ่มไม่มีพื้นฐานด้านการละคร (Boal, A., 2002) เมื่อผู้เรียนผ่านกระบวนการละครซึ่งเป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนรู้ของโปรแกรมฯ ผู้เรียนจะเกิดอหัตถ์ตึกฎณ (Intuition) จากการมีประสบการณ์ร่วมในสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ที่ปลอดภัย และมีความเสมอภาค (Dhamrung, P., 2004, Dhamrung, P., 2014) การจัดการเรียนการสอนแบบละครเป็นฐานนั้น มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ศึกษาโดยตรงจากผู้เชี่ยวชาญ หรือปราชญ์ชาวบ้าน โดยมีผู้สอนเป็นทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวก ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้สอนจะต้องวางแผนการจัดการและงบประมาณไว้ล่วงหน้า ในขณะที่เดียวกันผู้สอนต้องมีมนุษยสัมพันธ์ และมีเครือข่ายทางวิชาการที่กว้างขวางด้วย เพื่อให้สามารถประยุกต์การสอนโดยใช้ละครเป็นฐานให้เข้ากับเนื้อหาสาระอื่น ๆ ได้เช่นเดียวกัน อีกทั้งการสอนแบบละครเป็นฐานผู้สอนจำต้องทำความเข้าใจกับกระบวนการละครทั้ง 12 กระบวนการ ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอไว้ในคู่มือเรียบร้อยแล้ว (Chutintaranond, T., 2016)

สรุปได้ว่าการสอนแบบละครเป็นฐานเป็นทางเลือกหนึ่งที่มีประสิทธิภาพ และเหมาะสมในการจัดการเรียนการสอนสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยเจนเนอร์ชั่น แซต ที่เข้าสู่ระบบอุดมศึกษาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 เป็นต้นมา ซึ่งการสอนแบบละครเป็นฐานนับเป็นเครื่องมือที่มีความยืดหยุ่น สามารถประยุกต์ใช้กับเนื้อหาสาระอื่น ๆ นอกเหนือจากความเป็นไทย และสามารถเพิ่มเติม ตัดทอน หรือเปลี่ยนแปลงเนื้อหาสาระได้ตามแต่ความพร้อมด้านงบประมาณ เวลา และผู้สอน ของแต่ละรายวิชาอีกด้วย

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง *การเสริมสร้างความเป็นไทยโดยใช้การสอนแบบละครเป็นฐานแก่นิสิตนักศึกษาปริญญาบัณฑิต* ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจาก “ทุน 90 ปี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย” กองทุนรัชดาภิเษกสมโภช บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์

โปรแกรมเสริมสร้างความเป็นไทยโดยใช้การสอนแบบละครเป็นฐานที่ได้รับการพัฒนาขึ้นมีเนื้อหาสาระ และรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับนิสิตนักศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑลเป็นสำคัญ ดังนั้นหากสถาบันอุดมศึกษาในภูมิภาคจะนำไปใช้ประโยชน์ สามารถเปลี่ยนแปลงเนื้อหาสาระความเป็นไทยให้เหมาะสมกับท้องถิ่น รวมถึงสามารถจัดสรรชั่วโมงการจัดการเรียนการสอนในสถาบันอุดมศึกษา และนอกสถาบันอุดมศึกษาได้ตามระยะเวลา งบประมาณ และความพร้อมของแต่ละสถาบัน ทั้งนี้ต้องยึดมั่นในกระบวนการละครทั้ง 12 กระบวนการ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการสอนแบบละครเป็นฐานซึ่งผู้วิจัยได้ทดลองครั้งนี้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าระดับความรู้ และระดับความภาคภูมิใจในความเป็นไทยของนิสิตนักศึกษาเพิ่มสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กระนั้นควรมีการศึกษาวิจัย และสำรวจในระยะยาวต่อไปว่าความรู้ และความภูมิใจของกลุ่มตัวอย่างที่เพิ่มสูงขึ้นจะคงอยู่ยาวนานเพียงใด ความเป็นไทยในกลุ่มตัวอย่างเปลี่ยนแปลงอย่างแท้จริงหรือไม่ และกลุ่มตัวอย่างได้นำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปใช้ประโยชน์ในวิถีชีวิตอย่างไร ซึ่งจะช่วยแสดงให้เห็นว่าในบริบทของนิสิตนักศึกษาไทย การสอนแบบละครเป็นฐานนั้นมีประสิทธิภาพในระยะยาวอย่างไรเป็นรูปธรรมเพียงใด

References

- Boal, Augusto. (2002) *Games for Actors and Non-Actors*. 2nd Edition. London: Roulledge.
- Bhumibol Adulyadej, His Majesty King. (1994). *King Rama IX's tutelage*. [online]. Available: <http://nkrafa.ac.th/edu/kingspeech.html>. Retrieved February 29, 2016.
- Chanpolydet, Mer. (2016). "Five Ways to Preserve Your National Identity." in *The Phnom Penh Post*. [online]. Available: www.phnompenhpost.com/lift/5-ways-to-preserve-your-national-identity. Retrieved May 12, 2016.
- Chantavanich, Supang. (2011). *Qualitative Research Methodology*. 19th Edition. Bangkok: Dan Sutha.
- Chickering, Arthur and Reisser, Linda. (1993). *Education and Identity*. San Francisco: Jossey- Bass.
- Chutintaranond, Sunait. Editor. (2014). *Nationalism in Thai Textbooks*. 2nd edition. Bangkok: Matichon Press.
- Chutintaranond, Thanasin. (2016). *Thainess Enhancement Using Drama-Based Instruction for Undergraduate Students*. Ph.D. dissertation, Faculty of Education, Chulalongkorn University.
- Dhamrung, Pornrat. (2004). *Drama for Youth*. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Dhamrung, Pornrat. (2014). *Applied Theatre: Using of Drama for Development*. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Diamond, Robert. (2009). *Designing and Assessing Courses and Curricula*. 3rd Edition. San Francisco: Jossey-Bass.
- Freire, Paulo. (1996). *Pedagogy of the Oppressed*. London: Penguin.
- Frick, Unw. (2014) *An Introduction to Qualitative Research*. 5th Edition. London: Penguin.
- Heathcote, Dorothy and Bolton, Gavin. (1995). *Drama for Learning*. New Hamshire: Heineman.

- Josselson, Ruthellen. (1987). *Finding Herself: Pathways to Identity Development in Women*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Juengwiwatthanaporn, Parichart. (2004). *Creative Drama for Children*. Bangkok: The Development of Academic Quality Press.
- Kanjanawasee, Sirichai. (2005). *Classical Test Theory*. 5th Edition. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Mahachakri Sirindhorn, Her Royal Highness. (1985). *Princess's Royal Guidance*. [online]. Available: www.lib.ru.ac.th/speech/2528DEC24A.pdf. Retrieved May 6, 2016.
- Marcia, James. (1976). *Studied in Ego-Identity*. British Columbia: Simon Fraser University.
- Merriam, Sharan and Tisdell, Elizabeth. (2016). *Qualitative Research: A Guide to Design and Implementation*. 4th Edition. San Francisco: Jossey-Bass.
- Ministry of Culture. (2009). *National Culture Master Plan 2007 – 2016*. Bangkok: Ministry of Culture.
- Ministry of Culture. (2010). *Royal Thai Government Gazette*. 127(69): 29-39.
- Ministry of Culture and Ramajitti Institute. (2005). *Life and Thainess*. [online]. Available:
- Ministry of Education. (1999). *Royal Thai Government Gazette*. 116(74): 1-21.
- Ministry of Education. (2006) . *Royal Thai Government Gazette*. 123(105): 5-7.
- Ministry of Education. (2011) . *Royal Thai Government Gazette*. 128(47): 44-46.
- Ministry of Education. (2015). *Royal Thai Government Gazette*. 132(295): 2-11.
- Ministry of Social Development and Human Security. (2008). *Royal Thai Government Gazette*. 125(9): 1-15.
- Ministry of Social Development and Human Security. (2010). *Thainess: A Way to Sustainability*. Bangkok: Kyodo Nation Printing Services.
- Ministry of University Affairs. (n.d.) *Student Affairs Standardization*. Bangkok: [n.p.].
- Mynt, Than Than. Burmese Lecturer, Faculty of Arts, Chulalongkorn University. (Interview) May 16, 2016.
- Nakorntap, Amornwit. Et al. (2011). *Thai Children in Culture Dimension*. Bangkok: Ministry of Culture.
- Na-Nakorn, Supab. Et al. (2004). *The Analysis of Ideal Graduate Development Pattern*. Bangkok: OCSC. Ngam-mook, Patriya. (2006). “Students’ Culture in Creative Industry Era.” in *Executive Journal*. 26(3): 62-67.

Ojemudia, Christine Chika. (2013). "Drama as an Instrument for National Identity Formation." in *Unizik Journal of Arts and Humanities*. 24(3): 33 – 44.

Pasiphol, Shotika. (2013) *Measurement and Evaluation*. Bangkok: Chulalongkorn University Press.

Sauerhoff, Emily. (2011). "Irish National Identity and Irish Drama: A Social Psychology Analysis." in *Honours Psychology Symposium 2010 – 2011*. Georgetown: Georgetown University.

Sinlarat, Paitoon. (2014). *Principle and Foundation of Higher Education*. 2nd Edition. Bangkok: Chulalongkorn University Press.

Srisa-arn, Wijit. (1975). *Principle of Higher Education*. Bangkok: Wattana Panich.

Swale, Jessica. (2013). *Drama Games for Classrooms and Workshops*. 10th Edition. London: Nick Hern Book.

Uaesilapa, Sanchai. Dean, Faculty of Music and Performing Arts, Burapa University. (interview) May 4, 2017.

Thanasin Chutintaranond received his Ph.D. in Higher Education, Faculty of Education, Chulalongkorn University. He is a lecturer in Department of Speech Communication and Performing Arts, Faculty of Communication Arts, Chulalongkorn University. His interests are applied drama and language behaviour.

Atchara Chaiyoopatam received her Ph.D. in Higher Education, Faculty of Education, Chulalongkorn University. She is a lecturer in Higher Education Division and used to be a Deputy Dean of Student Affairs, Faculty of Education, Chulalongkorn University. Her interests are student affairs and general education.

Pornrat Damrhung received her Master of Education (Secondary Teaching in Drama) from Northwestern State University, U.S.A. She is a professor in Department of Dramatic Arts, Faculty of Arts, Chulalongkorn University. Her interests are applied theatre and puppetry.